

VÅRA NYTTIGA SMÅDJUR

TÄNK OM!

DE LIVSVIKTIGA SMÅDJUREN

Tänk att de allra minsta djuren är de som skapar förutsättningar för att vi människor, liksom andra djur, lever som vi gör idag. Alla dessa smådjur fyller en funktion och har olika roller så att ekosystemet ska kunna fungera på det finurliga sätt det gör. Det finns smådjur som pollinerar grödor, som bekämpar skadedjur och som hjälper till att återvinna näringsämnen i naturen. Om insekter försvinner, drabbar det därför hela ekosystem och även oss människor.

Här kan du läsa mer om på vilket sätt smådjuren behövs.

POLLINATÖRER

En tredjedel av all mat vi människor äter, och nio av tio vilda blommande växter, pollineras av insekter. Växter som ger frön, frukt och bär till såväl fåglar som däggdjur och insekter. Utan pollinatörer skulle den globala matförsörjningen vara akut hotad och artrikedomen bland blommande växter skulle försvinna. Så pollinatörer är viktiga! Men vad är pollinering nu igen?

En förutsättning för att blommande växter ska kunna föröka sig är att pollen överförs mellan blommor av samma art. Pollinatörer är djur som hjälper till att transportera pollen från en blommas ståndare till en blommas pistill. När pollinatörer besöker en blomma, fastnar överflödigt pollen på djurets kropp. I jakt på mer pollen och nektar flyttar sig pollinatörerna mellan olika blommor och hjälper därmed pollenkornen att sprida sig till andra blommors pistiller. När pollenkorn fastnar på en pistill, kan fröämnen inne i pistillen befruktas och nya frön bildas, som sedan kan bli till nya växter.

Bin och humlor är de mest effektiva pollinatörerna

I Sverige finns ca 300 arter av vilda bin, varav ca 40 arter är humlor. Eftersom binas larver lever uteslutande av pollen, transporterar bin mer pollen än andra insekter, vars larver har annan föda. Dessutom har både bin och humlor tät päls som gör att stora mängder pollen kan fastna i pälsen. Dagfjärilar, blomflugor, skalbaggar, getingar och myror är också viktiga pollinatörer. Dessutom kan även fåglar, fladdermöss och ödlor pollinera växter!

TÄNK OM!

NEDBRYTARE

I jorden kryllar det av smådjur som lever av allt dött organiskt material som fallit ner till marken. Mängder av mikroorganismer, svampar, insekter, och andra smådjur hjälper till att bryta ner döda löv, växter, djur och spillning.

Man kan säga att dessa smådjur är naturens egna sophämtare. Fast de gör mycket mer än att bara samla in soporna - de återvinner avfallet och ger det nytt liv. När de äter och bryter ner organiskt material, frigörs nämligen stora delar av de näringsämnen som varit bundna i växterna och djuren. Näringsämnena kommer på så vis ut i jorden, så att växter återigen kan ta upp näringen via sina rötter. Utan nedbrytare skulle jorden vara näringsfattig och det skulle vara svårt för växter att gro.

Daggmasken – nedbrytarens kändis

Daggmaskar är fantastiska djur som både gödslar, syresätter och luckrar upp jorden. De gräver gångar som gör jorden luftig och hålig, vilket gör att syre och vatten når ner till rötter och de organismer som lever där. Gångarna fungerar samtidigt som motorvägar för växternas rötter. I gångarna drar daggmasken också ner döda djur och växter. När de ätit upp, lämnar de sin avföring som näringsrik gödsel till växterna.

Andra effektiva nedbrytare är gråsuggor och hoppstjärtar

De flesta arter av gråsuggor är faktiskt landlevande kräftdjur som andas med gälar, och trivs därför i fuktiga, mörka miljöer. Hoppstjärtar är mindre kända för allmänheten. De är mycket små, ofta vita och lever i stora antal nere i jorden, ofta finns fler än 50 000 individer på en kvadratmeter skogsjord. Gråsuggor och hoppstjärtar förekommer över hela världen och båda grupperna är uråldriga - kanske just för att de har en uråldrig funktion. Långt före dinosauriernas tid fanns de på plats för att skapa nytt liv av allt som dött.

Så många som 400 arter deltar i arbetet med att bryta ner en komocka

I Sverige finns ca 60 arter av dyngbaggar, skalbaggar som lever i och av spillning från olika djur som kor, får eller hästar. I spillningen finns massor av näring som tack vare bland annat dyngbaggarna kan brytas ned och bli tillgänglig för betesmarkens växter. Om inte nedbrytare fanns på plats skulle spillningen breda ut sig över markerna och kväva växtligheten.

SKADEDJURSBEKÄMPARE

Det finns många smådjur som äter skadedjur och ogräs. Genom att aktivt använda sig av dessa skadedjur i odlingslandskapet går det att minska behovet av bekämpningsmedel.

Bladlössens fiender

Det finns exempelvis mängder med småkryp som gillar att äta bladlöss, däribland myror, getingar och blomflugor. Nyckelpigor och guldögonslädor (en grön liten insekt med nätliknande vingar) är så bra på att äta bladlöss att de sätts ut i växthus för att bekämpa lössen. Tvestjärtar spelar en viktig roll som skadedjursbekämpare i fruktodlingar. En enda tvestjärt kan äta tusentals bladlöss under sitt liv!

Det finns även insekter som äter ogräsfrön och som därigenom hindrar många ogräs från att växa. Jordlöpare är en grupp stora snabba skalbaggar som äter såväl skadedjur som ogräs. Som namnet antyder är de bra på att springa och kan snabbt förflytta sig långt in i fälten. Även spindeldjur är allätare och vanligt förekommande skadedjursbekämpare i odlingslandskapet.

Till nästan varje insektsart finns en parasitstekel!

En parasit som dödar sitt värddjur kallas parasitoid. En vanlig grupp parasitoider är parasitsteklarna, som med hjälp av ett rör lägger ägg inuti skadedjuren. När äggen kläcks börjar larverna äta av värddjuret inifrån, som så småningom dör. Det kanske låter obehagligt, men genom att reglera förekomsten av insekter håller de naturen i balans. Parasitsteklarna spelar en viktig roll i bekämpningen av skadedjur eftersom det finns många olika parasitsteklar som tillsammans angriper alla slags skadeinsekter.

MAT TILL ANDRA DJUR

Många smådjur fyller en viktig funktion helt enkelt genom att vara mat åt andra djur. Och det behövs rätt mycket mat. Bara fåglar äter varje år så mycket insekter att det motsvarar vikten av alla människor som idag lever på jorden! Och då har vi alltså inte räknat med alla fiskar, grodor, ödlor och andra djur som också har insekter som föda.

De flesta insekter hinner aldrig bli vuxna

De blir istället uppätta antingen som ägg, larv eller puppa. Larver av fjärilar, steklar och skalbaggar är proteinrik föda och perfekt för exempelvis fåglar att mata sina ungar med. En insekt som gillar fjärilslarver är myran, som fångar och bär hem dessa till sina stackar – för att mata sina egna larver. Men precis som alla andra smådjur får myrorna ständigt passa sig så att de inte blir uppätta själva. Myrornas fiender finns i många storlekar, från björnar till små insekter. Brunbjörnarnas föda består faktiskt till 20 % av just myror.

Getingbon – en skattkista för hungriga rovdjur

Vad ska getingar vara bra för egentligen? Det är det nog många som har frågat sig under en grillkväll i trädgården. Jo, förutom att de själva glufsar i sig många skadedjur är de också viktiga byten för exempelvis grävlingar och bivråkar, som skulle få svårt att klara sig utan getingarna. Ett getingbo kan nämligen innehålla tusentals larver vilket gör dessa bon till viktiga födointag för rovdjuren.

Vad skulle hända om myggorna försvann?

I Sverige har vi ca 2500 olika myggarter, varav endast 49 arter är stickmyggor. Stickmyggorna suger blod för att få i sig proteiner vilket behövs för att kunna producera ägg. Även myggor är viktiga som mat åt andra djur. Som larver äts myggorna av fiskar och som fullvuxna är de viktig föda för många fåglar, spindlar, fladdermöss och andra djur. Eftersom myggen förekommer i så stora mängder, utgör de en viktig del i näringskedjan i vatten-samlingarna där de förekommer. Fjädermyggornas larver kan exempelvis täcka hela botten och uppgå till 50 000 stycken per kvadratmeter. Om myggorna försvann från naturen skulle det bli svårt för exempelvis fåglar och fladdermöss att hitta mat till sina ungar.